

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในภาวะเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะด้านการค้าและการลงทุน ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อสถาบันการเงิน การที่รัฐบาลได้เปิดเสรีด้านการเงินมีผลให้เกิดการไหลเงินทุนเข้ามาในประเทศสูงมาก เป็นที่ทราบกันคืออยู่แล้วว่าในช่วงปี พ.ศ. 2530-2536 ระบบเศรษฐกิจไทยเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วจนเป็นที่คาดการณ์กันว่า ประเทศไทยกำลังจะก้าวสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ เป็นประเทศที่ 5 ของทวีปเอเชีย โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรม อัตราการเจริญเติบโตในปี 2533 เป็นร้อยละ 13.7 ภาคการก่อสร้างสูงถึงร้อยละ 22.7 ในขณะที่ภาคเกษตรกรรมมีอัตราการเจริญเติบโตลดลง เป็นร้อยละ -1.8 สำหรับภาคการเงินการธนาคาร อัตราการเจริญเติบโตสูงถึงร้อยละ 33.8 ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นว่าผลการดำเนินงาน โดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์มีแนวโน้มสูงขึ้น ตามภาวะเศรษฐกิจของประเทศที่สูงขึ้นเช่นกัน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2536)

อย่างไรก็ตาม การที่เศรษฐกิจขยายตัวสูงขึ้นต่อเนื่องกันมา ทำให้อัตราเงินเฟ้อในประเทศมีแนวโน้มสูงขึ้น รัฐบาลได้ออกมาตรการทางการเงินเพื่อควบคุมภาวะเงินเฟ้อ และการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ในด้านการดำเนินการของธนาคาร มีการปล่อยสินเชื่อสูงมาก โดยเฉพาะธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ การใช้จ่ายของรัฐบาล และรัฐวิสาหกิจสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่การออมของประเทศอยู่ในระดับต่ำกว่าการขยายผลิตภัณฑ์ในประเทศ

จนกระทั่งในปี 2540 เศรษฐกิจไทยประสบปัญหาวิกฤตอย่างรุนแรง โดยอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจติดลบถึงร้อยละ 0.4 การผลิตเกือบทุกสาขาไม่ขยายตัว ธุรกิจจำนวนมากต้องปิดกิจการและเลิกจ้างงาน การใช้จ่ายในประเทศลดลง สถาบันการเงินมีปัญหาหนี้ด้อยคุณภาพและขาดสภาพคล่องอย่างรุนแรงจนกระทั่งต้องมีการเพิ่มทุนบางแห่งต้องถูกสั่งปิดกิจการนำกองทุนและเจ้าหน้าที่ต่างประเทศ ขาดความเชื่อมั่นต่อระบบเศรษฐกิจไทย (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2540)

ต่อเมื่อจนถึงปี 2541 เศรษฐกิจไทย เข้าสู่ภาวะถดถอยอย่างรุนแรง โดยหดตัวร้อยละ 8.5 การลงทุนภาคเอกชนหดตัวลงมากจากปัญหาการขาดสภาพคล่องอย่างรุนแรงและภาคอุตสาหกรรมมีกำลังการผลิตส่วนเกินมาก การบริโภคภาคเอกชนลดลง เนื่องจากการเลิกจ้างแรงงาน และระดับราคาสินค้าสูงขึ้น การใช้จ่ายภาครัฐลดลง เช่นกัน โดยเฉพาะการใช้จ่ายเพื่อการลงทุน เนื่องจากการดำเนินมาตรการการเงินและการคลัง ที่เข้มงวดตามนโยบายของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) การค้าระหว่างประเทศซบเซาตามภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่แผ่กระจายไปทุกภูมิภาค

มูลค่าการส่งออกและนำเข้าลดลงมาก ตามอุปสงค์ภายในประเทศ ส่งผลให้ดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัดเกินดุลอย่างต่อเนื่อง ด้านอัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยทั้งปี อยู่ที่ระดับร้อยละ 8.1 ซึ่งค่อนข้างต่ำสำหรับเศรษฐกิจที่กำลังปรับตัว (ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน), 2541)

การที่รัฐบาลขอความช่วยเหลือทางการเงิน และทางวิชาการ จากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ในวันที่ 14 สิงหาคม 2540 นั้น ประเทศไทยต้องมีพันธะที่ต้องดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายโดยเฉพาะในเรื่องการสร้างเสถียรภาพอัตราแลกเปลี่ยน และการปรับตัวทางเศรษฐกิจในระยะยาว เน้นการดำเนินนโยบายการเงินและการคลัง มาตรการฟื้นฟูภาคการเงิน เป็นต้น

การที่ผู้ฝากเงินและนักลงทุน ขาดความเชื่อมั่น ในระบบการเงินไทย ทำให้เงินไหลออกนอกประเทศ ดังนั้น รัฐบาลจำเป็นต้องเข้ามาดูแลสถาบันการเงินต่างๆ อย่างจริงจัง เพื่อเรียกความเชื่อมั่นให้กลับคืนมาอีกครั้ง และต้องเข้ามาช่วยเหลือ โดยจัดตั้งวงเงินเสริมสภาพคล่อง รวมถึงออกมาตรการ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคง ให้กับสถาบันการเงินไทย มาตรการของรัฐบาลไทย เช่น การปรับปรุงมาตรการกำกับดูแลสถาบันการเงิน อาทิ การปรับปรุงหลักเกณฑ์การรับรู้รายได้ การกันสำรอง สำหรับสินทรัพย์คือคุณภาพ และการเพิ่มทุน รวมทั้งปรับปรุงระเบียบกฎเกณฑ์และกฎหมายเพื่อรองรับการแก้ไขปัญหาสถาบันการเงินอย่างครบวงจร

จะเห็นได้ว่า ธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันการเงินที่มีความสำคัญยิ่งต่อระบบการเงินของประเทศ ดังนั้น ผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์จะส่งผลต่อความเจริญเติบโต และความมั่นคงของระบบธนาคารในประเทศโดยตรง การที่ธนาคารพาณิชย์ต่างๆ ที่ต้องมีการเพิ่มทุน และบางแห่งต้องเลิกกิจการนั้นเป็นเพราะว่า ปัญหาการขาดทุนอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นผลมาจากการขาดประสิทธิภาพในการบริหารงาน ไม่ว่าจะเป็นประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์ ประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากร ประสิทธิภาพทางด้านขนาดของกิจการ รวมถึงประสิทธิภาพการจัดการทางด้านกำไร ดังนั้นการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของธนาคาร ทั้งในแง่ของความมั่นคงและอัตราการเจริญเติบโตจะก่อให้เกิดประโยชน์ให้กับ ผู้บริหารของธนาคาร ผู้ควบคุมการดำเนินงานของธนาคาร ผู้ฝากเงิน ผู้ลงทุน และเกิดประโยชน์กับประเทศชาติในที่สุด

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อวิเคราะห์ความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออัตราความเจริญเติบโตของธนาคารพาณิชย์ไทย
3. เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทย แยกตามกลุ่มต่างๆ
ดังนี้ คือขนาดของธนาคาร การเป็นธนาคารของรัฐหรือเอกชน

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้เข้าใจลักษณะการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทย เพื่อจะได้พัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานของธนาคารในอนาคตได้
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง ความเจริญเติบโตของธนาคารพาณิชย์ไทย
3. เพื่อให้เกิดประโยชน์และเป็นแหล่งข้อมูล ในการศึกษาในอนาคตทั้งในแง่ผู้บริหารกิจการธนาคาร ผู้ควบคุมการดำเนินงานของธนาคาร ประชาชนผู้ฝากเงินกับธนาคาร นักลงทุนต่างประเทศ และผู้ที่สนใจทั่วไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ทำการศึกษาในช่วงปี 2530 – 2541 โดยมีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาเฉพาะ “ธนาคารพาณิชย์” ซึ่งเป็นธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศไทย (ไม่รวมธนาคารรัตนสิน จำกัด (มหาชน) ที่เพิ่งเริ่มจดทะเบียนในปี 2540)
2. ศึกษาเฉพาะ “ธนาคารพาณิชย์” ไม่รวมธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในต่างประเทศ ที่มีสำนักงานในประเทศไทย
3. ศึกษาเฉพาะ “ธนาคารพาณิชย์” ไม่รวมธนาคารอื่นที่มีใช้ธนาคารพาณิชย์ เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ธนาคารอาคารสงเคราะห์ เป็นต้น

ในการศึกษาได้ใช้ข้อมูลจากงบดุล งบกำไรขาดทุนประจำปีของธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งในงวดสิ้นปี และพิจารณาในช่วงปี พ.ศ. 2530-2541 โดยอาศัยข้อมูลที่เป็นทฤษฎีจากแหล่งข้อมูลที่สำคัญ คือ ธนาคารแห่งประเทศไทย และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

นอกจากนี้ จะทำการศึกษา รวมระบบของธนาคารพาณิชย์ รายธนาคาร และจัดตามขนาดของสินทรัพย์ (ณ ธันวาคม 2539) ดังนี้

<u>ธนาคารขนาดใหญ่</u>	<u>ลักษณะเจ้าของ ในปี 2541</u>
1. ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)	ธนาคารของเอกชน
2. ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)	ธนาคารของรัฐบาล
3. ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)	ธนาคารของเอกชน
4. ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)	ธนาคารของเอกชน
5. ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)	ธนาคารของเอกชน

<u>ธนาคารขนาดกลาง</u>	<u>ลักษณะเจ้าของ ในปี 2541</u>
6. ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน)	ธนาคารของเอกชน
7. ธนาคารมหานคร จำกัด (มหาชน) ¹	ธนาคารของรัฐบาล
8. ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด (มหาชน)	ธนาคารของรัฐบาล
9. ธนาคารศรีนคร จำกัด (มหาชน)	ธนาคารของรัฐบาล
10. ธนาคารกรุงเทพ พาณิชยการ จำกัด (มหาชน) ²	ธนาคารของรัฐบาล
<u>ธนาคารขนาดเล็ก</u>	<u>ลักษณะเจ้าของ ในปี 2541</u>
11. ธนาคารเอเชีย จำกัด (มหาชน)	ธนาคารของเอกชน
12. ธนาคารดีบีเอส ไทยท努 จำกัด (มหาชน) ³	ธนาคารของเอกชน
13. ธนาคารไทยธนาคาร จำกัด (มหาชน) ⁴	ธนาคารของรัฐบาล
14. ธนาคารนครธน จำกัด (มหาชน)	ธนาคารของเอกชน
15. ธนาคารแหลมทอง จำกัด (มหาชน) ⁵	ธนาคารของรัฐบาล

1.5 นิยามคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

ประสิทธิภาพ (efficiency) หมายถึง การทำงานที่ต้องการให้ได้รับประโยชน์สูงสุด และการพิจารณาว่างานใดมีประสิทธิภาพหรือไม่ พิจารณาได้จากผลงานที่ประหยัดเงิน ประหยัดแรงงาน ประหยัดเวลา เป็นต้น (สุรีย์ สุมธินฤมิต, 2538)

ในการศึกษาในครั้งนี้ จะเน้นถึงประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทย ในแง่การบริหารงานที่ก่อให้เกิดความมั่นคง และก่อให้เกิดความเจริญเติบโต

¹ ควบกิจการกับธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)

² ปิดกิจการ

³ ชื่อเดิม ธนาคารไทยท努 จำกัด (มหาชน)

⁴ เปลี่ยนจากชื่อเดิม ธนาคารสหธนาคาร จำกัด (มหาชน) เมื่อควบกิจการกับบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ กรุงไทยธนกิจ และบริษัทเงินทุนอีก 12 แห่ง

⁵ รวมกิจการกับธนาคารรัตนสิน จำกัด (มหาชน) เปลี่ยนชื่อเป็นธนาคารรัตนสิน จำกัด (มหาชน)